

દીન કે તીન અહમ ઉસૂલ

શૈખુલ ઇસ્લામ મુહમ્મદ અત્તમીમી રહ.

ગુજરાતી લિપિયાંતર
મુહમ્મદ ફાઝલ ઉસ્માન ખત્રી
અશરફઅલી ઉસ્માન ખત્રી

ઇસ્લામિક ઇન્ફર્મેશન સેન્ટર

હોટલ નુરાની પાસે, ડાંડા બજાર, ભુજ - કચ્છ.

Mo. : 84017 86172 - www.iickutch.blogspot.in

દીન કે તીન ખહમ ઉસૂલ

તાલીફ : શૈખુલ ઇસ્લામ મુહમ્મદ અત્તમીમી રહ.

તમ્હીદ

કારિયને કિરામ અલ્લાહતઆલા આપ પર રહ્મત નાઝિલ ફરમાએ, યે બાત અચ્છી તરહ ઝહન નશીન કર લીજિએ કે હમ પર દર્જ ઝૈલ ચાર મસાઇલ કા ઇલ્મ હાસિલ કરના વાજિબ હૈ.

(૧) પેહલા મસ્અલહ : હુસૂલે ઇલ્મ

યઅની અલ્લાહ તઆલા, ઉસકે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ઓર દીને ઇસ્લામ કી મઅરિફત દલાઇલ કે સાથ હાસિલ કરના.

(૨) દૂસરા મસ્અલહ : અમલ

હાસિલ કર્દહ ઇલ્મ પર અમલ પેરા હોના.

(૩) તીસરા મસ્અલહ : દઅપત

ઇસ (દીને ઇસ્લામ) કી તરફ દઅપત દેના.

(૪) ચૌથા મસ્અલહ : સબર વ ઇસ્તિકામત

દઅપતે દીન મેં આનેવાલી મુશ્કિલાત વ મસાઇબ પર સબર વ ઇસ્તિકામત ઇખ્તિયાર કરના ઓર ઇન મસાઇબ કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇશાદિ ગિરામી હૈ : “ઝમાને કી કસમ, ઇન્સાન દરહકીકત ખસારે મેં હૈ, સિવાએ ઉન લોગોં કે જો ઇમાન લાએ ઓર નેક અઅમાલ કરતે રહે ઓર એક દૂસરે કો હક્ક કી નસીહત ઓર સબર કી તલ્કીન કરતે રહે.” (સૂરતુલ અસ્ર - ૧૦૩)

ઇમામ શાફઇ રહ્મતુલ્લાહ અલૈહિ કા ઇસ સૂરહ અસ્ર કે બારે મેં ઇશાદિ હૈ: “અગર અલ્લાહતઆલા અપની મખ્લૂક પર બતોરે હુજ્જત સિફ ઇસી એક સૂરહ કો નાઝિલ ફરમાતે તો યે ઉનકી હિદાયત કે લિએ કાફી હોતી.”

ઓર ઇમામ બુખારી રહ્મતુલ્લાહિ અલૈહિ ને (સહીહ) બુખારી શરીફ મેં એક બાબ કી ઇખ્તિદાઅ ચૂં કી હૈ : કૌલ વ અમલ સે કબ્લ હુસૂલે ઇલ્મ કા બયાન ઓર ઉસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇશાદિ હૈ : “જાન લીજિએ કે અલ્લાહતઆલા કે સિવા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઓર આપ અપની ખતા કી મુઆફી માંગતે રહીએ.” (સૂરતુલ મુહમ્મદ આયત - ૧૯)

(ફબદઅ બિલ ઇલ્મી) યુનાંચે અલ્લાહતઆલાને ઇસ મેં કૌલ વ અમલ સે પેહલે ઇલ્મ કા ઝિક્ર કિયા હૈ.

કારિયને કિરામ, અલ્લાહતઆલા આપ પર અપની રહ્મતે નાઝિલ ફરમાએ, યે બાત ભી અચ્છી તરહ ઝહન નશીન કરલેં કે મન્દરજહ ઝૈલ તીન

મસાઇલ કા ઇલમ હાસિલ કરના ઓર ઉન પર અમલ કરના ભી હર મુસલમાન મર્દ ઓર ઓરત પર વાજિબ હે.

(૧) પેહલા મસ્અલહ :

અલ્લાહતઆલાને હમે પેદા કિયા, રિઝ્ક અતા ફરમાયા ઓર યૂં હી હમે મુહમ્મલ નહીં છોડા બલ્કે હમારી તરફ અપના રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ભેજા, જિસને ઉનકી ઇતાઅત કી વહ જન્નતી હો ગયા ઓર જિસને ઉનકે અહકામ સે સર્તાબી વ સર્કશી કી વહ જહન્નમી હો ગયા ઓર ઇસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા ચે ઇર્શાદિ હે : “તુમ લોગોં કે પાસ હમને ઇસી તરહ એક રસૂલ ગવાહ બનાકર ભેજા હૈ જિસ તરહ હમને ફિરઔન કી તરફ એક રસૂલ ભેજા (ફિર દેખ લો જબ) ફિરઔનને ઉસ રસૂલ કી બાત ન માની તો હમને ઉસકો બડી સખ્તી કે સાથ પકડ લિયા.”

(સૂરતુલ મુઝ્ઝમિલ આયત- ૧૫, ૧૬)

(૨) દૂસરા મસ્અલહ :

અલ્લાહતઆલા કો ચે બાત કતઅન્ નાગવાર હૈ કે ઉસકી ઇબાદત મેં ઉસકે સાથ કિસી દૂસરે કો ભી શરીફ કિયા જાએ, ન કિસી મુકર્રિબ ફરિશ્તે કો ઓર ન હી અલ્લાહતઆલા કી તરફ સે કિસી આનેવાલે નબી કો ઓર ઇસકી દલીલ ચે ઇર્શાદિ ઇલાહી હે : “ઔર ચે કે મસ્જિદે અલ્લાહ કે લિએ હૈં લિહાઝા (ઇન મેં) અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર કો ન પુકારો.” (સૂરતુલ જિન્ન આયત- ૧૮)

(૩) તીસરા મસ્અલહ :

જિસને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ઇતાઅત વ ફર્માબદારી કી ઓર અલ્લાહતઆલા કી વહદાનીયત વ ચક્તાઇ કો ભી તસ્લીમ કિયા ઉસકે લિએ ચે હરગિઝ જાઇઝ નહીં કે વહ એસે લોગોં સે રાહ વ રસ્મ ઓર રિશ્તહ વ નાતહ રખે જો અલ્લાહતઆલા ઓર ઉસકે રસૂલ કે સાથ દૂશ્મની રખતે હોં ખ્વાહ વહ દુન્યવી રિશ્તહ કે એઅતબાર સે કિતના હી કરીબી રિશ્તેહદાર કયું ન હો !

ઇસ બાત કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા ચે ઇર્શાદિ હે : “તુમ કભી ચે ન પાઓગે કે જો લોગ અલ્લાહ ઔર આખિરત પર ઇમાન રખનેવાલે હૈં વહ ઉન લોગોં સે મુહબ્બત કરતે હોં જિન્હોંને અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કી મુખાલિફત કી હૈ ખ્વાહ વહ ઉનકે બાપ હોં ચા ઉનકે બૈટે ચા ઉનકે ભાઈ ચા ઉનકે અહ્લે ખાન્દાન, ચે વહ લોગ હૈં જિનકે દિલોં મેં અલ્લાહને ઇમાન ખબ્ત કર દિયા હૈ ઔર ઉન (કે કુલૂબ) કો અપને ફૈઝ સે કુલ્પત બખ્શી હૈ, વહ ઉનકો એસી જન્નતોં મેં દાખિલ કરેગા જિનકે નીચે નહરેં બહતી હોંગી, ઉનમેં વહ હમેશા રહેંગે, અલ્લાહ ઉનસે રાઝી હુવા ઔર વહ અલ્લાહ સે રાઝી હુએ, વહ અલ્લાહ કી જમાઅત કે લોગ હૈં, ખબરદાર રહો, અલ્લાહ કી જમાઅત વાલે હી ફલાહ પાનેવાલે હૈં.” (સૂરતુલ મુજાદિલહ આયત-૨૨)

કારિયને કિરામ, અલ્લાહતઆલા અપની ઇતાઅત વ ફર્માબદારી કી તરફ આપકી રહનુમાઈ કરે, યે બાત ભી બખૂબી સમજ લે કે હનીફિયત વ મિલ્લતે ઇબરાહીમી યે હે કે આપ પૂરે ઇખ્લાસ કે સાથ સિર્ફ એક અલ્લાહ કી ઇબાદત કરે, ઇસી કામ કા અલ્લાહતઆલાને તમામ લોગોં કો હુક્મ દિયા હે ઓર ઇસી ગરઝ કે લિઅે ઉન્હે પેદા ફરમાયા હે, જેસા કે ઇશાદિ ઇલાહી હે : “મૈને જિન્ન ઓર ઇન્સાનોં કો ઇસકે સિવા કિસી કામ કે લિઅે પેદા નહીં કિયા હે કે વહ મેરી બંદગી કરે.” (સૂરતુલ ઝારિયાત આયત- ૫૬)

(યઅબુદુન) કે મઅની યે હે :

“મેરી વહ્દાનીયત વ ચક્તાઈ કો દિલ વ જાન સે કુબૂલ કરો.”

અલ્લાહતઆલાને જિન ઉમૂર કા હુક્મ દિયા હે ઉનમેં સબસે અર્ફઅ વ આઅ્લા યીઝ “તોહીદ” હે , જો હર કિસ્મ કી ઇબાદાત સિર્ફ અલ્લાહ વાહિદ કે લિઅે બજા લાને કા દૂસરા નામ હે, ઓર જિન ઉમૂર સે અલ્લાહતઆલાને મનઅ ફરમાયા હે ઉનમેં સબસે બડા શિર્ક હે જો ગેરુલ્લાહ કો અપની નિદા વ દુઆ મેં ઉસકે સાથ શામિલ કર લેને કા દૂસરા નામ હે. ઇસકી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ફરમાને ગિરામી હે : “ઔર તુમ સબ અલ્લાહતઆલા કી બંદગી કરો ઔર ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ન બનાઓ.” (સૂરતુલ નિસા આયત- ૩૬)

દીન કે તીન અહમ ઉસૂલ

અગર આપસે યે પૂછા જાએ કે વહ કોન સે તીન ઉસૂલ હેં જિનકી મઅરિફત હાસિલ કરના હર ઇન્સાન પર વાજિબ વ ઝરૂરી હે ? તો કેહ દીજિઅે,

- (૧) બંદે કા અપને રબ કી મઅરિફત હાસિલ કરના.
- (૨) અપને દીન કી મઅરિફત હાસિલ કરના.
- (૩) અપને નબી હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વ સલ્લમ) કી મઅરિફત હાસિલ કરના.

પેહલા ઉસૂલ

અલ્લાહતઆલા કી મઅરિફત :

અગર આપસે ઇસ્તિફ્સાર કિયા જાએ કે આપકા રબ કોન હે ? તો આપ કેહ દીજિઅે કે મેરા રબ અલ્લાહ હે જિસને અપને ફઝ્લ વ કરમ સે મેરી ઓર તમામ જહાનોં કી પરવરિશ કી, વહી મેરા મઅબૂદ હે ઉસકે સિવા મેરા દૂસરા કોઈ મઅબૂદ નહીં ઓર ઉસકી રબૂબીયત વ પરવરદિગારી કી દલીલ યે ઇશાદિ ગિરામી હે : “હર કિસ્મ કી તઅરીફ અલ્લાહતઆલા કે લિઅે હે જો તમામ જહાનોં કા પરવરિશ કરને ઓર પાલનેવાલા હે.” (સૂરતુલ ફાતિહા આયત - ૧)

અલ્લાહતઆલા કી ઝાત બાબરકાત કે સિવા હર ચીઝ આલમ (જહાન) હૈ
ઔર મૈં ઉસ આલમ (જહાન) કા એક ફર્દ હૂં.

અગર આપસે યે સવાલ કિયા જાએ કે આપને અપને રબ કો કિસ ચીઝ કે
ઝરીએ પહ્યાના ? તો કેહ દીજિએ કે ઉસકી આયાત (નિશાનિયો) ઔર મખ્લૂકાત
કે ઝરીએ સે પહ્યાના ઔર ઉસકી નિશાનિયો મૈં સે રાત, દિન, સૂરજ ઔર ચાંદ
કા વજૂદ હૈ ઔર ઉસકી મખ્લૂકાત મૈં સે સાતો ઝમીને ઔર સાતો આસ્માન હૈં ઔર
જો કુછ ઉન સબ કે અંદર ઔર ઉનકે માબેન હૈ.

અલ્લાહતઆલા કી નિશાનિયો કી દલીલ ઉસકા યે ઇશાદિ હૈ :
“અલ્લાહતઆલા કી નિશાનિયો મૈં સે હૈં યે રાત ઔર દિન ઔર સૂરજ ઔર
ચાંદ, સૂરજ ઔર ચાંદ કો સજદહ ન કરો બલકે ઉસ અલ્લાહ કો સજદહ કરો
જિસને ઉન્હેં પૈદા કિયા હૈ, અગર ફીલ્ વાકિઅ તુમ ઉસીકી ઇબાદત કરને વાલે
હો.” (સૂરતુલ ફુરિસલત આયત - ૩૭)

ઔર ઉસકી મખ્લૂકાત કી દલીલ ઉસકા યે ફર્માન હૈ : “દરહકીકત તુમહારા
રબ અલ્લાહ હી હૈ જિસને આસ્માનો ઔર ઝમીન કો છે દિનો મૈં પૈદા કિયા ઔર
ફિર અપને અર્શે બરી પર મુસ્તવી હુવા, જો રાત કો દિન પર ઢાંક દેતા હૈ ઔર
ફિર દિન રાત કે પીછે ઢોડા ચલા આતા હૈ, જિસને સૂરજ, ચાંદ ઔર સિતારે પૈદા
કિએ સબ ઉસકે ફરમાન કે તાબિઅ હૈં, ખબરદાર રહો ઉસીકા ખલ્ક હૈ ઔર
ઉસીકા અમર હૈ, બડા બાબરકત હૈ અલ્લાહ સારે જહાનો કા માલિક વ
પરવરદિગાર.” (સૂરતુલ આઝ્ઝાર્ઝ આયત- ૫૪)

ઔર રબ્બે કાઇનાત હી લાઇકે ઇબાદત ઔર મઅ્બૂદે બરહક્ક હૈ, ઉસકી
દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : “લોગો ! બંદગી ઇખ્તિયાર કરો અપને ઉસ રબ કી
જો તુમહારા ઔર તુમસે પેહલે જો લોગ ગુઝરે હૈં, ઉન સબ કા ખાલિક હૈ, અજબ
નહીં કે તુમ (દોઝખ સે) બચ જાઓ, વહી તો હૈ જિસને તુમહારે લિએ ઝમીન કા
ફર્શ બિછાયા ઔર આસ્માન કી છત બનાઈ ઔર ઊપર સે પાની બરસાયા ઔર
ઉસકે ઝરીએ સે હર તરહ કી પૈદાવાર નિકાલ કર તુમહારે લિએ રિઝ્ક બહમ
પહોંચાયા, બસ જબ તુમ યે જાનતે હો તો દુસરો કો અલ્લાહ કા મદ્દે મુકાબિલ
ન હેઠરાઓ.” (સૂરતુલ બકરહ આયત- ૨૧,૨૨)

ઇમામ ઇબ્ને કષીર રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ ને ઇસ આયત કી તફ્સીર બયાન
કરતે હુએ લિખ્ખા હૈ : “ઇન તમામ મઝ્હૂરહ અશ્યા કા ખાલિક (પૈદા
કરનેવાલા) હી હર કિસ્મ કી ઇબાદત કા સહીહ હક્કદાર હૈ.”

(તફ્સીર ઇબ્ને કષીર : ૧:૫૭)

અફ્સામે ઇબાદત :

અલ્લાહતઆલાને જિન અન્વાઅ વ અફ્સામ કી ઇબાદત કો બજાલાને કા
હુક્મ દિયા હૈ મધલન ઇસ્લામ, ઇમાન, ઇહ્સાન ઔર એસે હી દુઆ વ ખોફ,

ઉમ્મીદ વ રજાઅ, તવક્કુલ, રબત, રહ્નત (ડર), ખુશૂઅ, ખશિયત, રુજૂઅ, ઇસ્તિઆનત, ઇસ્તિઆઝહ (પનાહ તલબી), ઇસ્તિગાથહ, ઝબહ વ કુર્બાની ઓર નઝર વ મન્નત ઓર ઇનકે ઇલાવા ઓર ભી ઇબાદતે હૈ જિનકા અલ્લાહતઆલાને હુક્મ દિયા હૈ ઓર ચે સબ કી સબ અલ્લાહતઆલા કે સાથ મખસૂસ હૈ.

ઇસ બાત કી દલીલ ચે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : “ઔર ચે કે મસ્જિદે અલ્લાહ કે લિઅે હૈ લિહાઝા ઇન મેં અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર કો ન પુકારો.”

(સૂરતુલ જિન્ન આયત- ૧૮)

જિસ કિસીને ઇન મઝ્કૂરહ બાલા ઇબાદાત મેં સે કિસી ભી ઇબાદત કો કિસી ગેરુલ્લાહ (ફરિશ્તે, નબી, વલી, પીર વ મુશિદ) કે લિઅે કિયા વહ મુશરિક વ કાફિર હૈ ઓર ઇસકી દલીલ ચે ઇશાદિ રબ્બાની હૈ : “ઔર જો કોઈ અલ્લાહ કે સાથ કિસી ઔર મઅબૂદ કો પુકારે જિસકે લિઅે ઉસકે પાસ કોઈ દલીલ નહીં તો ઉસકા હિસાબ ઉસકે રબ કે પાસ હૈ બેશક કાફિર કભી ફલાહ નહીં પા સકતે.” (સૂરતુલ મુઅ્મિનૂન આયત- ૧૧૭)

મઝ્કૂરહ અક્સામ કે ઇબાદત હોને કે દલાઇલ :

• “દુઆ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ, હદીષે પાક મેં નબીઅે અફ્રમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા ચે ઇશાદિ ગિરામી હૈ : “દુઆ ઇબાદત કા મઝ (અસલ) હૈ.” (તિર્મિઝી)

ઔર કુઅનિ પાક મેં “દુઆ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ ચે ફર્માને રબ્બાની હૈ: “તુમ્હારા રબ કેહ્તા હૈ કે, “મુજે પુકારો મેં તુમ્હારી દુઆએ કુબૂલ કરુંગા જો લોગ ગમંડ મેં આકર મેરી ઇબાદત સે મુંહ મોડતે હૈ, ઝરૂર વહ ઝલીલ વ ખ્વાર હો કર જહન્નમ મેં દાખિલ હોંગે.” (સૂરતુલ ગાફિર આયત- ૬૦)

• “ખોફ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ ચે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ: “પસ તુમ ઇન્સાનો સે ન ડરના બલકે મુજ સે ડરના અગર તુમ હકીકત મેં સાહિબે ઇમાન હો.” (સૂરતુલ આલિ ઇમરાન આયત- ૧૭૫)

• “ઉમ્મીદ વ રજાઅ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ ચે આયતે કુઅની હૈ : “પસ જો કોઈ અપને રબ કી મુલાકાત કા ઉમ્મીદવાર હો ઉસે યાહિઅે કે નેક અમલ કરે ઔર બંદગી મેં અપને રબ કે સાથ કિસી ઔર કો શરીક ન કરે.”

(સૂરતુલ કહફ આયત- ૧૧૦)

• “તવક્કુલ” કે ઇબાદતે ઇલાહી હોને કી દલીલ ચે ફર્માને ઇલાહી હૈ : “ઔર અલ્લાહ પર ભરોસા (તવક્કુલ) રખો અરગ તુમ મોમિન હો.”

(સૂરતુલ માઈદહ આયત- ૨૩)

કુઅનિ પાક કે દૂસરે એક મકામ પર ચૂં ઇશાદિ હૈ : “ઔર જો અલ્લાહ પર ભરોસા કરે તો અલ્લાહ ઉસકે લિઅે કાફી હૈ.” (સૂરતુલ તલાક આયત- ૩)

• “રબત વ રહ્બત ઓર ખુશૂઅ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ફર્માને બારી તઆલા હે : “યે લોગ નેકી કે કામોં મેં દોડ ધૂપ કરતે થે ઓર હમેં રબત ઓર ખોફ કે સાથ પુકારતે થે ઓર હમારે આગે જૂકે હૂએ થે.”

(સૂરતુલ અમ્બિયા આયત- ૯૦)

• “ખશિયત” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હે : “તુમ ઉન (ઝાલિમોં) સે ન ડરો બલકે મુજ સે ડરો.”

(સૂરતુલ બકરહ આયત- ૧૫૦)

• “ઇનાબત વ રુજૂઅ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયત હે : “ઓર પલટ આઓ અપને રબ કી તરફ ઓર મુતીઅ બન જાઓ ઉસકે.”

(સૂરતુલ ઝુમર આયત- ૫૪)

• “ઇસ્તિઆનત” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હે : “હમ તેરી હી ઇબાદત કરતે હેં ઓર તુજ હી સે મદદ માંગતે હેં.”

(સૂરતુલ ફાતિહા આયત- ૫)

હદીષ શરીફ મેં “ઇસ્તિઆનત” કે ઇબાદત હોને કે મુતઅલ્લિક યે ઇશાદિ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ એક બેચ્ચીન દલીલ હે : “જબ તુમ મદદ તલબ કરો તો અલ્લાહ તઆલા સે તલબ કરો.”

(તિર્મિઝી-હસન સહીહ)

• “ઇસ્તિઆઝહ (પનાહ તલબી)” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયતે કુર્આની હે : “કહો મેં પનાહ માંગતા હૂં ઇન્સાનોં કે રબ, ઇન્સાનોં કે બાદશાહ (અલ્લાહ) કી.” (સૂરતુલ નાસ આયત- ૧,૨)

• “ઇસ્તિગાપહ” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે ફર્માને રબ્બાની હે : “(ઉસ વક્ત કો યાદ કરો) જબ તુમ અપને રબ સે ફરિયાદ કર રહે થે તો ઉસને તુમ્હારી ફરિયાદ સુન લી.” (સૂરતુલ અન્ફાલ આયત- ૯)

• “ઝબહ વ કુર્બાની” કે ઇબાદત હોને કી દલીલ યે આયતે કુર્આની હે : “કહો ! મેરી નમાઝ, મેરે તમામ મરાસિમે ઉબૂદિયત (કુર્બાની) મેરા ઇના ઓર મેરા મરના સબ કુછ અલ્લાહ રબ્બુલ આલમીન કે લિએ હે જિસકા કોઈ શરીક નહીં ઓર ઇસીકા મુજે હુક્મ દિયા ગયા હે ઓર સબ સે પેહલે સરે ઇતાઅત જુકાનેવાલા મેં હૂં.” (સૂરતુલ અન્આમ આયત- ૧૬૨, ૧૬૩)

ઓર હદીષે પાક મેં ઇસકી દલીલ યે ઇશાદિ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ હે : “જિસને કિસી ગૈરુલ્લાહ (નબી, વલી, પીર વ મુર્શિદ, સાહિબે મઝાર) કે તર્ફુબ કે લિએ જાનવર ઝબહ ક્રિયા, ઉસ પર અલ્લાહ તઆલાને લઅનત કી હૈ.” (સહીહ મુસ્લિમ)

• “નઝર” કે ઇબાદતે ઇલાહી હોને કી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હે :

“(ये वह लोग हैं) जो नज़र पूरी करते हैं और उस दिन से डरते हैं जिसकी आफ़त हर तरफ़ फैली हुई होगी.” (सूरतुल ઇન્સાન (દહર) આયત- ૭)

દૂસરા ઉસૂલ

દીને ઇસ્લામ કો દલાઇલ કે સાથ જાનના :

તોહીદે ઇલાહી કો દિલ વ જાન સે અપનાતે હુએ અપને આપકો અલ્લાહ તઆલા કે મુતીઅ વ સુપુર્દ કર દેને, ઉસકે અહકામ કી ઇતાઅત કરતે હૂએ ઉસકા તાબિઅ ફર્માન રેહને ઓર ઉસકે સાથ કિસી દૂસરે કો હર્ગિઝ શરીક ન ઠેહરાને કા નામ “દીન” હૈ.

દીન કે તીન દરજાત હૈ :

- (૧) ઇસ્લામ.
- (૨) ઇમાન.
- (૩) ઇહ્સાન.

ઓર ફિર ઇન તીનોં મેં સે હર એક દરજે કે કુછ અર્કાન હૈ :

પેહલા દરજહ

ઇસ્લામ ઓર ઉસકે પાંચ અર્કાન :

- (૧) ઇસ બાત કી શહાદત દેના કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદે બરહક્ક નહીં ઓર હઝરત મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ અલ્લાહ કે સચ્ચે રસૂલ હૈ.
- (૨) નમાઝ કાઈમ કરના.
- (૩) ઝકાત અદા કરના.
- (૪) રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખના.
- (૫) બૈતુલ્લાહ શરીફ કા હજ્જ કરના.

દલાઇલે અર્કાને ઇસ્લામ

શહાદતે તૌહીદ :

શહાદતે તૌહીદ (અલ્લાહ તઆલા કે મઅ્બૂદે વહ્દહુ લા શરીકલહ હોને) કી દલીલ યે ઇશદિ ઇલાહી હૈ : “અલ્લાહને ખુદ શહાદત દી હૈ કે ઉસકે સિવા કોઈ લાઈકે ઇબાદત નહીં ઓર (યહી શહાદત) સબ ફરિશ્તોં ઓર સબ અહ્લે ઇલ્મને ભી દી હૈ, વહ ઇન્સાફ પર કાઈમ હૈ, ઉસ ઝબરદસ્ત હકીમ કે સિવા

ફીલ વાકિય કોઈ લાઈક ઈબાદત નહીં.” (સૂરતુલ આલિ ઇમરાન આયત- ૧૮)

શહાદતે તોહીદ કા મઅની યે હૈ કે અલ્લાહતઆલા કે સિવા કોઈ હકીકી મઅબૂદ નહીં, “લા ઇલાહ” મેં હર ઉસ ચીઝ કી નફી હૈ જિસકી અલ્લાહતઆલા કે સિવા પૂજા કી જાતી હૈ ઓર “ઇલ્લલ્લાહ” મેં સિર્ફ એક અલ્લાહ કે લિઅે હર કિસ્મ કી ઇબાદત કા ઇખ્બાત હૈ, ઉસકી ઇબાદત મેં ઉસકા કોઈ શરીક નહીં, બિલ્કુલ ઇસી તરહ જૈસા કે ઉસકી બાદશાહી મેં ઉસકા કોઈ શરીક ઓર હિસ્સેદાર નહીં હૈ.

ઇસ શહાદત કી તક્સીર વ તશરીહ અલ્લાહતઆલા હી કે ઇન ફરામીન મેં વાઝિઅ તોર પર મોજૂદ હૈ, ઇશાદિ રબ્બાની હૈ : “ઔર યાદ કરો વહ વક્ત જબ ઇબરાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને અપને બાપ ઔર અપની કૌમ સે કહા થા, “તુમ જિનકી બંદગી કરતે હો મેરા ઇનસે કોઈ તઅલ્લુક નહીં મેરા તઅલ્લુક સિર્ફ ઉસસે હૈ જિસને મુજે પૈદા કિયા, વહી મેરી રહનુમાઈ કરેગા ઔર ઇબરાહીમ યહી કલિમહ (અકીદહ) અપને પીછે અપની ઔલાદ મેં છોડ ગઅે તાકે વહ ઉસકી તરફ રુજૂઅ કરે.” (સૂરતુલ ઝુખ્રુફ આયત- ૨૬, ૨૭, ૨૮)

ઔર ફરમાને બારી તઆલા હૈ : “આપ ફરમા દીજિઅે, અેથ અેહલે કિતાબ ! આઅો એક ઐસી બાત કી તરફ જો હમારે ઔર તુમ્હારે દરમિયાન ચક્સાં હૈ, યે કે હમ અલ્લાહ કે સિવા કિસી કી બંદગી ન કરે ઉસકે સાથ કિસી કો શરીક ન હેદ્રાઅે ઔર હમ મેં સે કોઈ અલ્લાહ કે સિવા કિસી કો રબ ન બના લે, ઇસ દઅ્પત કો ફુબૂલ કરને સે અગર વહ મુંહ મોડે તો સાફ કેહ દીજિઅે કે આપ લોગ ગવાહ રહો, હમ તો મુસ્લિમ (સિર્ફ અલ્લાહ કી બંદગી વ ઇતાઅત કરનેવાલે) હૈ.” (સૂરતુલ આલિ ઇમરાન આયત- ૬૪)

શહાદતે રિસાલત :

ઇસ બાત કી શહાદત કે હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) અલ્લાહ કે રસૂલ હૈ, (ઇસ) કી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : “દેખો તુમ લોગોં કે પાસ એક રસૂલ આયા હૈ જો ખુદ તુમ હી મેં સે હૈ, તુમ્હારા નુકસાન મેં પડના ઉસ પર શાક હૈ, તુમ્હારી ફલાહ કા વહ ખાહિશ્મંદ હૈ, ઇમાનવાલોં કે લિઅે વહ બડા શફીક ઔર રહીમ હૈ.” (સૂરતુલ તૌબાહ આયત- ૧૨૮)

હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) કે રસૂલુલ્લાહ હોને કી શહાદત દેને કે મઅની યે હૈ કે આપકે અહ્કામ કી ઇતાઅત કી જાઅે, આપને જો ખબર ભી દી હૈ ઉસકી તસ્દીક કી જાઅે, આપને જિન ઉમૂર સે રોકા ઔર મનઅ કિયા હૈ, ઉનસે કતઈ ઇજતનાબ કિયા જાઅે ઔર અલ્લાહતઆલા કી ઇબાદત સિર્ફ મશરૂઅ તરીકે હી સે કી જાઅે.

નમાઝ, ઝકાત ઔર તક્સીરે તૌહીદ કી મુશ્તરકહ દલીલ ખાલિકે કાઈનાત કા યે ઇશાદિ હૈ : “ઔર ઉનકો ઇસકે સિવા કોઈ હુક્મ નહીં દિયા ગયા થા કે અલ્લાહ કી બંદગી કરે, અપને દીન કો ઉસકે લિઅે ખાલિસ કર કે બિલ્કુલ

યક્ષ્મ હો કર ઔર નમાઝ કાઈમ કરે ઔર ઝકાત દે, યહી નિહાયત સહીહ વ દુરુસ્ત દીન હૈ.” (સૂરતુલ બેચ્ચીનહ આયત- ૫)

રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખને કી દલીલ યે ઇશાદિ રબ્બાની હૈ : “અય લોગો ! જો ઇમાનલાએ હો તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કર દીએ ગએ જિસ તરહ તુમ સે પેહલે લોગો પર ફર્ઝ કિએ ગએ થે ઇસ સે તવક્કુઅ હૈ કે તુમ મેં તકવા કી સિફત પૈદા હોગી.” (સૂરતુલ બકરહ આયત- ૧૮૩)

બેતુલ્લાહ શરીફ કા હજ્જ કરને કી દલીલ યે ફમાને ઇલાહી હૈ : “લોગો પર અલ્લાહતઆલા કા યે હક્ક હૈ કે જો ઉસ ઘર તક પહોંચને કી તાકત રખતા હો વહ ઉસકા હજ્જ કરે ઔર જો કોઈ ઇસ હુક્મ કી પૈરવી સે ઇન્કાર કરે તો ઉસે મઅલૂમ હોના ચાહિએ કે અલ્લાહ તમામ દુનિયાવાલો સે બેનિયાઝ હૈ.”

(સૂરતુલ આલિ ઇમરાન આયત- ૯૭)

દ્સરા દરજહ

ઇમાન ઔર ઉસકે અર્કાન :

ઇશાદિ નબવી હૈ : “ ઇમાન કે સત્તર (૭૦) સે ભી કુછ ઝ્યાદહ શુઅબે હૈં જિન મેં સે આઅ્લા તરીન દરજહ લા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહ (અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅબૂદે બર હક્ક નહીં) કેહના હૈ ઔર સબ સે અદના દરજએ ઇમાન રાસ્તે સે ઇઝા વ ઝરર રિસાં ચીઝોં (કાંટે વગેરહ) કો હટાના હૈ.” “ઔર શર્મ વ હયા ભી ઇમાન કા એક શુઅબહ હૈ.” (સહીહ મુસ્લિમ)

ઇમાન કે છે (૬) અર્કાન હૈ :

- (૧) અલ્લાહ પર ઇમાન લાના.
- (૨) ઉસકે ફરિશ્તો પર ઇમાન લાના.
- (૩) ઉસકી કિતાબો પર ઇમાન લાના.
- (૪) ઉસકે રસૂલો પર ઇમાન લાના.
- (૫) રોઝે કયામત પર ઇમાન લાના.
- (૬) અચ્છી વ બુરી તકદીર પર ઇમાન લાના.

દલાઈલે અર્કાને ઇમાન

ઇમાન કે ઇન છે (૬) અર્કાન મેં સે પેહલે પાંચ કી દલીલ અલ્લાહતઆલા કા યે ઇશાદિ ગિરામી હૈ : “નેકી યે નહીં હૈ કે તુમને અપને ચેહરે મશિરક કી તરફ કર લિએ યા મઠિરબ કી તરફ બલ્કે નેકી યે હૈ કે આદમી અલ્લાહ પર ઔર ચોમે આખિરત પર ઔર મલાઈકહ (ફરિશ્તો) પર ઔર અલ્લાહ કી નાઝિલ કી

હું કિતાબ ઓર ઉસકે પયગમ્બરો પર ઈમાન વ ચકીન રખે.”

(સૂરતુલ બકરહ આયત - ૧૭૭)

ઓર છકે રુક્ન “તકદીરે ખેર વ શર” યા અચ્છી વ બૂરી તકદીર, ઇસકી દલીલ યે ફર્માને ઇલાહી હૈ : “હમને હર ચીઝ એક તકદીર કે સાથ પેદા કી હૈ.” (સૂરતુલ કમર આયત - ૪૯)

તીસરા દરજહ

ઈહ્સાન :

ઈહ્સાન કા એક હી રુક્ન હૈ કે આપ અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત (ઇસ ખુશૂઅ વ ખુશૂઅ ઓર ઇનાબત વ રુજૂઅ સે) કરે કે ગોયા આપ ઉસે બચશમે ખુદ દેખ રહે હૈ ઓર અગર આપ ઇસ મકામ કો નહીં પા સકતે કે આપ દેખ રહે હૈ તો કમ અઝ્ કમ યે આલમ તો ઝરૂર હી હોના ચાહિએ કે વહ આપકો દેખ રહા હૈ.

દલાઈલે ઇહ્સાન

ઈહ્સાન કે કુર્આની દલાઈલ યે આયતે મુબારક હૈ :

“અલ્લાહ ઉન લોગો કે સાથ હૈ જો તકવા સે કામ લેતે હૈ ઓર જો ‘ઇબાદતો કો’ અચ્છી તરહ કરતે હૈ.” (સૂરતુલ નહલ આયત- ૧૨૮)

દીગર ફર્માને ઇલાહી હૈ : “ઓર ઉસ ઝબરદસ્ત ઓર રહીમ પર તવક્કુલ રખિએ જો આપકો ઉસ વક્ત દેખ રહા હોતા હૈ જબ આપ ઉઠતે હૈ ઓર સજદહ ગુઝાર લોગો મેં આપકી નક્લ વ હર્કત પર નિગાહ રખતા હૈ, વહ સબ કુછ સુનનેવાલા ઓર જાનનેવાલા હૈ.”

(સૂરતુલ શુઅરાઅ આયત- ૨૧૭ સે ૨૨૦)

મઝીદ ઇશાદિ રખ્બાની હૈ : “અય નબી ! સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ આપ જિસ હાલ મેં ભી હોતે હો ઓર કુર્આન મેં સે જો કુછ ભી સુનાતે હો ઓર લોગો ! તુમ ભી જો કુછ કરતે હો ઉસ સબ કે દોરાન મેં, હમ તુમકો દેખતે રેહતે હૈ.” (સૂરતુલ યૂનુસ આયત- ૬૧)

ઓર દીન કે ઇન તીન દરજાત પર સુન્નત સે દલીલ નબીએ અફ્રમ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી યે મશહૂર હદીષ હૈ જો હદીષે જિબરઇલ (અલૈહિસ્સલામ) કે નામ સે મઅરૂફ હૈ. “હઝરત ઉમર (ફારૂક) બિન ખતાબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ બયાન કરતે હૈ કે હમ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે પાસ બેઠે થે કે અયાનક એક ઐસા આદમી હમારી મજલિસ મેં પારિદ હુવા જિસકે કપડે નિહાયત સફેદ ઓર બાલ ઈન્તિહાઈ સિયાહ થે, ઉસ

पर सफ़र कर के आन की कोई अलामत (गर्ह गुबार और परागंढगी) न थी और हम में से कोई उसको जानता भी नहीं था, वह नबीअे अक़््रम सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम के सामने आप के गुटनों से गुटने मिला कर और अपने हाथ अपनी रानों पर रख कर दो जानों हो कर बाअदब तरीके से बैठ गया और उसने कहा के अय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मुजे बताईये के इस्लाम क्या है ? आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम ने इरमाया, इस्लाम ये है के आप इस बात की गवाही दें के अल्लाह के सिपा कोई मअ्बूदे बरहक्क नहीं और हज़रत मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) अल्लाह के सच्चे रसूल हैं और ये के आप नमाज़ काईम करें, झकात अदा करें, रमज़ानुल मुबारक के रोझे रખें और अगर झादे राह की इस्तिताअत हो तो बैतुल्लाह शरीफ़ का हज़्ज़ करें, उस नौवारिद ने कहा आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमने सय इरमाया है, हम उसकी इस बात पर मुतअश्ज़िब हूये के पेहले तो आप (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) से सवाल करता है इर जुद ही तस्दीक़ ली कर रहा है, इसके बअ्द उसने कहा मुजे बताईये के इमान क्या है ? आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमने इरमाया, इमान ये है के आप अल्लाहतआला, उसके इरिशतों, उसकी किताबों, उसके रसूलों, रोझे कयामत और तक्दीरे जैर व शर पर मुकम्मिल इमान रखें, तब उसने कहा मुजे बतायें के इहसान क्या है ? आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमने इर्शाद इरमाया इहसान ये है के आप अल्लाहतआला की इबादत इस जुशूअ व जुशूअ और इनाअत व जुशूअ से करें के गोया आप उसे बयश्मे जुद देव रहे हैं और अगर आप इस रुतबे जुलंद को नहीं पा सकते तो कम अक् कम ये आलम तो झरूर ही होना चाहिये के वह (अल्लाहतआला) आपको देव रहा है तो उसने कहा मुजे आप (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ये बतायें के कयामत कब आनेवाली है ? आप (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ने इरमाया जिस से सवाल किया जा रहा है वह पुक्कूये कयामत के बारे में सवाल करनेवाले से ज़्यादाह नहीं जानता तो उसने कहा अलामाते कयामत ही बता दें, आप (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ने इरमाया : “लौडी अपने आका को जन्म देगी और आप देजेंगे के नंगे पाओं नंगे बदन लेड-बकरियां चराते इरनेवाले लोग बडी-बडी इमारतें बनाने में इक्क करेंगे.”

हज़रत उमर रदियल्लाहु अन्हु केहते हैं के इतनी बातें करने और सुन लेने के बअ्द वह नौवारिद तो चला गया मगर हम थोडी देर तक सरासीमह (हैरान, परेशान) व जामोश बैठे रहे, तब रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ने इरमाया : “अय उमर (रदियल्लाहु तआला अन्हु) क्या आप जानते हैं के ये नौवारिद साईल कौन था ?” हमने कहा अल्लाह और उसके रसूल ही ज़्यादाह बेहतर जानते हैं तो आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम ने

ખતાયા કે યે જિબરદલે અમીન થે જો એક અજનબી કી શક્લ મેં તુમ્હે ઉમરે દીન કી તઅલીમ દેને આયે થે.” (સહીહ બુખારી, સહીહ મુસ્લિમ)

તીસરા ઉસૂલ

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી મઅરિફત :

આપકા નામ નામી ઇસ્મે ગિરામી મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબ બિન હાશિમ હૈ, બની હાશિમ કબીલહ કુરૈશ સે ઓર કુરૈશ અરબ સે ઓર અરબ હઝરત ઇસ્માઈલ બિન ઇબરાહીમ ખલીલુલ્લાહ અલૈહિમા વ અલા નબીયીના અફ્ઝલુસ્સલાતુ વસ્સલામ કી ઓલાદ સે હૈ.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને જુમલહ તિરસઠ (૬૩) બરસ ઉમર શરીફ પાઇ જિન મેં સે ચાલિસ બરસ બિઅ્ષત વ નબુવ્વત સે પેહલે ઓર તેઇસ (૨૩) સાલ બહેષિયત નબી વ રસૂલ ગુઝારે. આપકી જાએ પૈદાઇશ મક્કા મુકર્મહ હૈ.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો નુઝૂલે, (ઇકર'અ બિસ્મી રબ્બીકલ્લઝી ખ-લ-ક. સૂરતુલ અલક આયત-૧) કે સાથ શર્ફે નબૂવ્વત હાસિલ હૂઇ ઓર નુઝૂલે (યા અય્યુહલ મુદ્દષ્ષીર કુમ ફ-અન્ઝીર. સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર - આયત ૧, ૨) કે સાથ બારે રિસાલત સે મુશર્ફ હુએ, અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો શર્ક સે ડરાને ઓર તોહીદ કી દઅવત દેને કે લિએ મબઊષ ફરમાયા, ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશદિ બારી તઆલા હૈ : “એય ઓડ લપેટ કર લેતનેવાલે ઉઠો, ઓર ખબરદાર કરો, ઓર અપને રબ કી બડાઇ કા ઐલાન કરો, ઓર અપને કપડે પાક રખો, ઓર ગંદગી સે દૂર રહો, ઓર ઇહ્સાન ન કરો ત્યાદહ હાસિલ કરને કે લિએ, ઓર અપને રબ કી ખાતિર સબર કરો.”

(સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયાત - ૧ સે ૭)

શર્હે મુફ્તદાત :

• **(કુમ ફ-અન્ઝીર)** આપ (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) ઇન લોગો કો શર્ક સે ડરાએ ઓર તોહીદ કી તરફ દઅવત દે. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૨)

• **(વરબ્બક ફકબીર)** તોહીદ કે સાથ અલ્લાહતઆલા કી અઝ્મત બયાન કરે. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૩)

• **(વખીયાબક ફતહ્હીર)** અપને અઝ્માલ કો શર્ક સે પાક કરે. (સૂરતુલ મુદ્દષ્ષિર આયત- ૪)

• **(વરૂજ-ઝ ફહુર)** “અરૂજ-ઝ” કા મઅની અસ્નામ (બુત) ઓર

“ફરજુર” (ઇન સે હિજરત કર) કા મતલબ યે હે કે જિસ તરહ અબ તક આપ ઇન સે દૂર રહે હૈં ઇસી તરહ ઇનકે બનાને ઓર પૂજનેવાલોં સે દૂર રહે ઓર ઇન અસ્નામ ઓર ઇનકે પરસ્તાર મુશ્રિકોં સે બેઝારી વ બરાઅત કા ઇઝ્હાર કરે.

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ઇસ અહમ બુનિયાદી નુકતે પર દસ સાલ સર્ફ કિએ ઓર લોગોં કો તોહીદ કી તરફ દઅપત દેતે રહે, દસ સાલ કે બઅદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો આસ્માનોં કી સૈર (મિઅરાજ) કરાઇ ગઇ ઓર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર પંજગાના નમાઝ ફર્ઝ કી ગઇ, આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ ત્રીન સાલ તક મક્કા મુકર્રમહ મેં નમાઝ અદા કરતે રહે, ઇસકે બઅદ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો મદીનહ મુનવ્વરહ કી તરફ હિજરત કર જાને કા હુક્મ મિલ ગયા. ઓર બલદે શિર્ક સે બલદે ઇસ્લામ કી તરફ મુન્તકિલ હો જાને કા નામ હિજરત હૈ. ઓર યે બલદે શિર્ક સે બલદે ઇસ્લામ કી તરફ હિજરત ઓર નકલે મકાની કરના ઇસ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયહ પર ફર્ઝ હૈ ઓર યે ફરીઝહ કયામત તક બાકી હૈ, ઇસ બાત કી દલીલ યે ફર્માને ઇલાહી હૈ : “જો લોગ અપની નફ્સ પર ઝુલ્મ કર રહે થે, ઉનકી રૂહેં જબ ફરિશ્તોંને કબ્ઝ કરીં તો ઉનસે પૂછા કે યે તુમ કિસ હાલ મેં મુબતલા થે, ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે હમ ઝમીન મેં કમ્ઝોર ઓર મજબૂર થે, ફરિશ્તોંને કહા, “કયા અલ્લાહતઆલા કી ઝમીન વસીઅ ન થી કે તુમ ઉસ મેં હિજરત કરતે.” યે વહ લોગ હૈં જિનકા ઠિકાના જહન્નમ હૈ ઓર વહ બડા હી બુરા ઠિકાના હૈ, હાં જો મર્દ-ઓરતોં ઓર બચ્ચે વાકઈ બેબસ હૈં ઓર નિકલને કા કોઈ રાસ્તા ઓર ઝરિઅહ નહીં પાતે, બઈદ નહીં કે અલ્લાહ ઉન્હેં મુઆફ કર દે, અલ્લાહ બડા મુઆફ કરનેવાલા ઓર દરગુજર ફરમાનેવાલા હૈ.” (સૂરતુલ નિસા આયાત- ૯૭ સે ૯૯)

દીગર ઇશદિ બારી તઆલા : “એય મેરે બંદો ! જો ઇમાન લાએ હો, મેરી ઝમીન વસીઅ હૈ પસ તુમ મેરી હી બંદગી બજા લાઓ.” (સૂરતુલ અન્કબૂત આયત- ૫૬)

ઇમામ બગ્વી રહ્મતુલ્લાહ અલૈહિ ને ઇસ આયત કે શાને નુઝૂલ કે બારે મેં કહા હૈ : “યે આયત ઉન મુસલમાનોં કે બારે મેં નાઝિલ હૂઈ જો મક્કા શરીફ મેં રહ ગએ ઓર જિન્હોંને હિજરત ન કી, અલ્લાહતઆલાને ઉન્હેં ઇમાન કે નામ સે નિદા દી ઓર પુકારા હૈ.”

હદીષ સે હિજરત કી દલીલ રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા યે ઇશદિ ગિરામી હૈ : “જબ તક તૌબહ કા દરવાઝહ બંદ નહીં હો જાતા તબ તક હિજરત કા સિલ્સિલહ મુન્કતઅ નહીં હોગા જબ કે તૌબહ કા દરવાઝહ ઉસ વક્ત તક બંદ નહીં હોગા જબ તક કે સૂરજ મગ્રિબ સે તુલૂઅ (રોઝે કયામત) નહીં હોતા.” (અબૂદાવૂદ-સહીહ)

જબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને મદીનહ મુનવ્વરહ મેં અપને કદમ

ખૂબ જમા લિએ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો બકિયહ અહકામ વ શરાઈએ ઇસ્લામ મથલન ઝકાત, રોઝહ, હજ્જ, અઝાન, જિહાદ, અમ્મ બિલ્ મઅરૂફ ઓર નહી અનીલ મુન્કર કા હુક્મ દિયા ગયા ઓર ઇન ઉમૂર પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને દસ બરસ ગુઝારે તબ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને વફાત પાઈ મગર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા દીન કયામત તક બાકી રહેગા.

દીને ઇસ્લામ ઓર શરીઅતે મુહમ્મદિયહ કા ખુલાસા

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કા દીન (મુખ્તસર મગર જામિઅ વ માનિઅ ખુલાસહ) ચે હૈ :

ભલાઈ કા કોઈ એસા કામ નહીં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ઉમ્મત કો ઉસકી ઇતિલાઅ ન કી હો ઓર બુરાઈ કા કોઈ કામ એસા નહીં કે જિસ સે ઉમ્મત કો મુતનબ્બહ ન કિયા હો.

જિસ ભલાઈ કી તરફ આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને રહ્નુમાઈ ફરમાઈ હૈ, વહ તોહીદે બારી તઆલા ઓર હર વહ કામ હૈ જિસે અલ્લાહતઆલા પસંદ કરતા હૈ ઓર જો ઉસકી રિઝા કે હુસૂલ કા ઝરીઅહ હૈ. ઓર જિસ બુરાઈ સે આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને રોકા ઓર મુતનબ્બહ કિયા વહ શિર્ક ઓર હર વહ કામ હૈ જિસે અલ્લાહતઆલા નાપસંદ કરતા હૈ ઓર બુરા સમજતા હૈ.

અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કો પૂરી ઇન્સાનિયત (તમામ લોગો) કી તરફ મબઉષ કિયા ઓર હર દો આલમ જિન્ન વ ઇન્સ પર આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કી ઇતાઅત વ ફર્માબદારી ફર્જ કરાર દી હૈ, ઇસ બાત કી દલીલ ચે ઇશાદિ બારી તઆલા હૈ : “(અય મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) આપ કેહ દીજિએ અય ઇન્સાનો ! મૈં તુમ સબ (ઇન્સાનો) કી તરફ અલ્લાહ કા પયગમ્બર હૂં.” (સૂરતુલ આઅ્રાફ આયત- ૧૫૮)

અલ્લાહતઆલાને આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ પર દીને ઇસ્લામ કી તક્મીલ કી (દીન વ દુનિયા કે તમામ મસાઈલ કા હલ પેશ કિયા ઓર ઉસ મૈં કિસી કિસ્મ કી કોઈ તિશનગી ઓર કમી બાકી નહીં છોડી) જિસકી દલીલ ચે ફર્માને ઇલાહી હૈ : “આજ મૈંને તુમ્હારે દીન કો તુમ્હારે લિએ મુકમ્મલ કર દિયા હૈ ઓર અપની નિઅમત તુમ પર તમામ કર દી હૈ ઓર તુમ્હારે લિએ ઇસ્લામ કો તુમ્હારે દીન કી હેષીયત સે કુબૂલ કર લિયા હૈ.” (સૂરતુલ માઈદહ આયત- ૩)

આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ કે ઇસ દુનિયા સે વફાત પા જાને કી દલીલ કુઅને પાક મૈં અલ્લાહતઆલા કા ચે ઇશાદ હૈ : “અય નબી ! (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ) આપ કો ભી મરના હૈ ઓર ઇન લોગો કો ભી

मरना है, आभिर कर कथामत के रोज़ तुम सब अपने रब के हुज़ूर अपना-अपना मुक़द्दमा पेश करोगे.” (सूरतुल जुमर आयत- 30, 31)

तमाम लोग मरने के बअद (रोज़े महशर ज़का व सज़ा के लिये) दोबारह उठाये जायेंगे, जिसकी दलील ये एशदि एलाही है : “एसी ज़मीन से हमने तुमको पैदा किया है और एसी में हम तुम्हें वापस ले जायेंगे और एसी से तुमको दोबारह निकालेंगे.” (सूरतुल ताहा आयत- 44)

और ये एशदि रब्बानी ली बअष बाअदुल मोत की दलीले कातिअ है : “और अल्लाहने तुमको ज़मीन से भास तौर से पैदा किया फिर वह तुम्हें एसी ज़मीन में वापस ले जायेगा और (कथामत के रोज़ फिर एसी ज़मीन से) तुमको थकायक निकाल भडा करेगा.” (सूरतुल नूह आयत- 17, 18)

दोबारा उठाये जाने के बअद लोगों से हिसाब किताब लिया जायेगा और उनके अअ्माल (हसनह व सय्यअह) के मुताबिक उन्हें ज़का व सज़ा दी जायेगी, जिसकी दलील ये इमराने बारी तआला है : “और ज़मीन और आस्मानों की हर चीज़ का मालिक अल्लाह ही है ताके अल्लाह बुराई करने वालों को उनके अमल का बदला दे और उन लोगों को अच्छी ज़का से नपावें जिन्होंने नेक रयैया एफ़ितयार किया है.” (सूरतुल नज़्म आयत- 31)

जिसने (बअष बाअदुल मोत) मरने के बअद दोबारह उठाये जाने का एन्कार किया वह काफ़िर हो गया जिसकी दलील ये एशदि रब्बानी है : “काफ़िरोंने बडे दअ्वे से कहा है के वह मरने के बअद दोबारह हर्गिज़ नहीं उठाये जायेंगे, उनसे कहो नहीं मेरे रब की कसम तुम ज़रूर उठाये जाओगे फिर ज़रूर तुम्हें बताया जायेगा के तुमने (दुनिया में) क्या कुछ किया है और ऐसा करना अल्लाह के लिये बहुत आसान है.” (सूरतुल तगाबुन आयत - 7)

अल्लाहतआलाने तमाम रसूलों को (नएमे जन्नत की) बशारत देने और (अज़ाबे जहन्नम) से डरानेवाले बना कर भेजा था, जिसकी दलील ये इमराने एलाही है : “ये सारे रसूल भुशभबरी देनेवाले और डरानेवाले बना कर भेजे गये थे ताके एनको मजलीष कर देने के बअद लोगों के पास अल्लाह के मुकाबले में कोई उज़र बाकी न रहे.” (सूरतुल निसा आयत - 154)

रसूलों में से सब से पेहले रसूल हज़रत नूह अलैहिस्सलाम और सब से आभरी रसूल हज़रत मुहम्मद मुस्तज़ा सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हैं और आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जातमुन्नबीय्यीन हैं, हज़रत नूह अलैहिस्सलाम के पेहले रसूल (न के पेहले नबी) होने की दलील ये एशदि एलाही है : “अथ नबी ! सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हमने आप सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम की तरफ़ एसी तरह वही भेजा है जिस तरह नूह (अलैहिस्सलाम) और उनके बअद के पयगम्बरों की तरफ़ भेजा थी.” (सूरतुल निसाअ आयत - 153)

હર ઉમ્મત કી તરફ અલ્લાહતઆલાને હઝરત નૂહ અલેહિસ્સલામ સે લેકર હઝરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વ સલ્લમ તક રસૂલ ભેજે છે જો અપને ઉમ્મતિયો કો અલ્લાહતઆલા કી ઇબાદત કા હુક્મ દેતે ઓર “તાગૂત” કી ઇબાદત સે મનઅ કરતે ચલે આએ છે, જિસકી દલીલ યે ઇશાદિ ઇલાહી હૈ : “હમને હર ઉમ્મત મેં એક રસૂલ ભેજ દિયા ઓર ઉસકે ઝરીએ સબ કો ખબરદાર કર દિયા કે ‘અલ્લાહ’ કી બંદગી કરો ઓર ‘તાગૂત’ કી બંદગી સે બચો.” (સૂરતુલ નહલ આયત - ૩૬)

અલ્લાહતઆલાને તમામ બંદો (જિન્ન વ ઇન્સ) પર “તાગૂત” કા ઇન્કાર વ કુફર ઓર અલ્લાહ પર ઇમાન લાના ફર્જ કરાર દિયા હૈ, ઇમામ ઇબ્ને કેય્યીમ રહ્મતુલ્લાહ અલેહિ “તાગૂત” કી તઅરીફ બયાન કરતે હૂએ કેહતે છે :

“જિસ કિસી ભી બાતિલ મઅબૂદ (જિસ ગેરુલ્લાહ કી ઇબાદત કી જાએ) યા મલ્બૂઅ (જિસ કી એસે ઉમૂર મેં ઇત્તબાઅ કી જાએ જિન મેં અલ્લાહતઆલા કી મઅસિયત હો) યા મુતાઅ (જિસ કી ઇતાઅત ઉમૂરે હિલ્લત વ હુર્મત મેં ઇસ તરહ કી જાએ કે જિસ મેં ફરામીને ઇલાહી કી મુખાલિફત હો) કી વજહ સે બંદા અપની હુદૂદે બંદગી (ખાલિસ ઇબાદતે ઇલાહી) સે તજાવુઝ કર જાએ વહી ચીઝ “તાગૂત” હૈ ઓર તાગૂત તો બેશુમાર હૈં મગર ઇનકે સરબર આપર્દહ પાંચ હૈં :

(૧) ઇબલીસે લઇન.

(૨) એસા શખ્સ જિસ કી ઇબાદત કી જાએ ઓર વહ ઇસ ફેઅલ પર રઝામંદ હો.

(૩) જો શખ્સ લોગો કો અપની ઇબાદત કરને કી દઅપત દેતા હો.

(૪) જો શખ્સ ઇલ્મે ગેબ જાનને કા દઅપા કરતા હો.

(૫) જો શખ્સ અલ્લાહતઆલા કી નાઝિલ કી હૂદૂ શરીઅત કે ખિલાફ ફેસલા કરે.

ઓર ઇસ બાત કી દલીલ યે ઇશાદિ બારી તઆલા હૈ : “દીન કે મુઆમલે મેં કોઈ ઝોર ઝબરદસ્તી નહીં હૈ કચુંકે હિદાયત ચકિનન ગુમરાહી સે મુમ્તાઝ હો ચુકી હૈ, અબ જો કોઈ “તાગૂત” કા ઇન્કાર કર કે અલ્લાહ પર ઇમાન લે આયા, ઉસને એક એસા મઅબૂત સહારા થામ લિયા જો કભી ટૂટનેવાલા નહીં હૈ ઓર અલ્લાહ સબ કુછ સુનનેવાલા ઓર જાનનેવાલા હૈ.”

(સૂરતુલ બકરહ આયત- ૨૫૬)

યહી લા ઇલાહા ઇલ્લલ્લાહ (અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅબૂદે બર્ હક્ક નહીં) કા સહીહ મફ્હૂમ વ મઅની હૈ.

હદીષે પાક મેં રિસાલતે મઆબ સલ્લલ્લાહુ અલેહિ વ સલ્લમ કા ઇશાદિ હૈ : “ઇસ દીન કી અસલ ચીઝ “ઇસ્લામ” હૈ ઓર ઇસ કા સુતૂન નમાઝ હૈ ઓર ઇસકા આઅ્લા તરીન મર્તબહ વ મકામ જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ હૈ.”

(તબરાની કબીર, ઇસે સૂચૂતીને જામિઅસ્સગીર મેં સહીહ કહા હૈ ઓર ઇમામ મનાવીને અપની શરહમેં હસન કહા હૈ.) વલ્લાહુ અઅલમ.